

BOZÓK FERENC

Kozma László de profundis – Juhász Gyula költői világa című könyvéről

Mészöly Dezső még látta a megtört, beteges Juhász Gyulát, amint botjára dőlve távolodott. Távolodik tőlünk, 21. századi utódoktól Juhász Gyula, vagy közeledik hozzánk? Kozma László mindenesetre közelíteni segít minket. Eme tanulmánykötet szerzője szelíd megszállottsággal, páratlan szorgalommal és alázattal tanulta meg Juhász Gyula nyelvét, mit jelent a „félrecsúszott nyakkendőjű” költő gyakorlatában az alliteráció, szókapcsolat, mondat szerkezet. Verselemzéseiben akkurátusan figyel a Juhász-versek aurájára, hangkörére, forrásvidékeire, a keletkezéstörténeti vonatkozásokra is. Folyamatosan közli a versek első megjelenési helyét. Nagy fába vágta a fejszét, mert tudta, hogy az aprólékos elemzést nem lehet megtakarítani akkor, ha egy költő vonzaskörébe tudós alázattal és alapossággal szeretnénk kerülni. Tanulmánya tudatosan és jó érzéssel építkezik. A bevezetőben felsorolja azokat az unalomig ismételt közhelyeket, melyek alapján Juhász Gyula líráját értékelni szokás. Osztatni igyekszik az „egyhúrú” vagy „kevés húrú” költő képzetét, aki csupán az Anna-szerelem és saját életgyötrelmei, vagy a magyar táj mélabús szomorúsága miatt lenne ismeretes a szélesebb olvasóközönség számára. Nemcsak elfoglalt irodalmárok, hanem Juhász Gyula korabeli diák-társai, Babits, Kosztolányi is ezekkel a közhelyekkel nyúltak a Juhász-életmű-höz, sőt igazából ezek a nagy pályatársak ágyaztak meg a jól ismert kliséknek. Sík Sándor, a piarista paptanár és kiváló irodalmár a más kutatók által elhanyagoltabb, transzcendens mozzanatokot erősíti fel, azokat igyekszik exponálni. Engedtesse meg egy személyes kiszólás: Miközben ezeket a sorokat írom, magam is piarista szerzetes, évekig annak a váci piarista rendháznak lakója voltam, ahol Juhász Gyula novícius volt. Gyakran lépegettem azon a szűk kis csigalépcsőn, amelyen Juhász Gyula reverendája elszakadt. Ezt ő jelenek tekintette arra vonatkozólag, hogy mégsem a papság, a piarista szerzetesség lesz az ő hivatása. Na de térjünk vissza Kozma László könyvére. A kötet bevezetője után verselemzéseik között különös és indokolt figyelmet szentel a *Milyen volt...* című vers elemzésének. Komoly keletkezéstörténeti elemzést is

elénk tár a szóbanforgó vers kapcsán. A következő nagyobb fejezet Juhász Gyula verseinek általános jellemzése, melyet több alfejezetre tagol. Ezután következnek az egyes témakörök, az oda csoportosított, tematizált versekkel. A tartalomjegyzék a tanulmány végén található, ott ezek a részek elkülönülnek. Egyes verseket egészen részletesen elemezt, ezek mintát adnak a többi elemzéséhez is és sok segítséget adnak a középiskolai irodalomtanároknak vagy akár szakdolgozatot készítő főiskolásoknak, egyetemistáknak. Tekintetbe vette az olvashatóság követelményeit is, a rohanó világ olvasóinak kapacitását. Az egyes témakörökben nem időrendben szerepelnek a versek, nem is szerepeltette valamennyi oda illő alkotást. Inkább merítésre és reprezentálásra törekedett. Arra törekedett, hogy az egyes csoportoknak is legyen sodrásuk, az eszmék és gondolategységek kibontakozásának belső története, még az olvashatóság határain belül. Juhász Gyula költészetének egységes értelmezése a mai napig hiányzik. Ennek több oka van. Súlyosbodó idegbetegsége, öngyilkossági kísérletei nem kedveztek a következetes, határozott alkotó képének. Nagy kortársai, beleértve a már említett jeles pályatársakat, talán nem is szembesültek verseinek sokféleségével, de erről nem tehetnek, mivel a versek többsége korabeli vidéki lapokban jelent meg, így ezeket Kosztolányi, Babits, Illyés és a többiek nem olvashatták. A Juhász-versek témaköreinek csoportosítása azt mutatja, hogy egy következetesen építkező alkotóról van szó, aki zárt, befejezett életművet alkotott. Ez nem csupán tervezés, hanem a lelki alakulás eredménye is. Amit kevésbé szoktak figyelembe venni: publicisztikája és egyéb prózai művei. Életműve egységet alkot, publicisztikája többször szolgál versek alapjául, aforizmái kiélezett gondolkodását mutatják. Megérne egy újabb tanulmányt az, ha valaki felvállalná a Juhász-versek és prózai vagy publicisztikai írások kereszthivatkozásait, párhuzamos helyeit, egyfajta szinopszist felfejteni. Meg kell azonban jegyezni, hogy több mint ötezer vezércikket írt, ez nehéz feladat elé állítja a komplex életmű rendszerezését. Ehhez a betűtengerhez képest legjelentősebb versei rövidek, tömörek, szűkszavúak, emiatt hálásabban is nyúlnak hozzájuk az elemzők. A részletesebb szempontokat a bevezető, a nagyobb összefoglaló és a fejezetek élén álló bevezetők tartalmazzák. Kozma László verselemzése nagy segítséget nyújtanak ahhoz, hogy Juhász Gyula nyelvezetének világába léphessünk. Minden költőnek önálló nyelve van, tudnunk kell, milyen eszközei vannak, az egyes szavak, kifejezések mit is jelentenek, hogyan építkezik, mit jelentenek ritmusai, kaleidoszkóp-szerűen visszatérő képei. Ösztönös és tudatos ez a folyamat, kialakulnak a belső reflexek, a nagy vershez még valami kell, ezt Juhász Gyula tudja és érzi, verseiben ki is fejezi. Kozma László Juhász Gyula

nyelvi játékosságát és leleményességét legszívesebben a kortárs Rilkééhez hasonlítja, valamint azt a merész megállapítást is igyekszik bizonyítani, hogy Juhász formakezelése legalább annyira bravúros, mint Kosztolányié. Eme tanulmánykötetet, különösképp a gimnáziumi szöveggyűjteményekbe is bekerülő legjelentősebbnek tartott Juhász Gyula-versek elemzéseit bátran ajánlhatjuk irodalomtanároknak és gimnazistáknak, de a könyvet természetesen haszonnal és élvezettel forgathatja minden irodalomkedvelő olvasó. Kozma László 2021-ben elhunyt. Nagyívű, alapos tanulmánya posztumusz jelent meg. (Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, 2022)

